

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΟΦΑΝΕΙΩΝ.

του †Αρχιμανδρίτου Σπυρίδωνος Κατραμαδού.

Τα Άγια Θεοφάνεια είναι μια από τις μεγαλύτερες εορτές της Χριστιανοσύνης. Κατ' αυτήν εορτάζεται το μεγάλο γεγονός της Βαπτίσεως του Κυρίου στα ιορδάνεια νάματα και η θαυμαστή και σπάνια φανέρωση της Τριαδικής Θεότητας στον κόσμο. Η σπουδαιότητα της εορτής φαίνεται από το γεγονός ότι αυτή, μετά το Πάσχα, είναι η **αρχαιότερη χριστιανική εορτή**. Ιστορικές μαρτυρίες αναφέρουν ότι καθιερώθηκε νωρίτερα από το 140μ.Χ. Οι Γνωστικοί εόρταζαν τη Βάπτισμα του Χριστού και ταυτόχρονα την Γέννησή του στις 6 Ιανουαρίου, διότι πίστευαν πως κατά τη βάπτισμα ενώθηκε ο «αιώνας» Χριστός με τον άνθρωπο Ιησού, κακοδοξία, την οποία υιοθέτησαν αργότερα και οι αιρετικοί Νεστοριανοί. Η καθιέρωσή της δεν είναι επίσης άμοιρη με την οργιαστική ειδωλολατρική εορτή του χειμερινού ηλιοστασίου των Αιγυπτίων και των Αράβων, η οποία συνέπιπτε την ίδια ημερομηνία. Το γεγονός αυτό οδήγησε την Εκκλησία να υιοθετήσει την εορτή αυτή και να αποτρέψει τους πιστούς να συνεορτάζουν με τους αιρετικούς. **Οι πηγές βεβαιώνουν πως η εορτή των Θεοφανείων, κατά την οποία εορτάζονταν μαζί η Γέννηση και η Βάπτισμα του Κυρίου στα τέλη του 2^{ου} αιώνα ήταν γεγονός.** Ως τα τέλη του 4^{ου} αιώνα στη Δύση εορτάζονταν μαζί η Γέννηση και η Βάπτισμα, οπότε και μεταφέρθηκε η εορτή της Γεννήσεως στις 25 Δεκεμβρίου, αντικαθιστώντας

την ειδωλολατρική εορτή του «**Αήττητου Ηλίου**». Στην Ανατολή χωρίστηκε επί του Ι. Χρυσοστόμου στις αρχές του 5^{ου} αιώνα.

Το γεγονός της **Βαπτίσεως του Κυρίου ενέχει τεράστια θεολογική σημασία**. Σύμφωνα με την βιβλική διήγηση όταν ο Χριστός έγινε 30 ετών και προκειμένου να βγει στο δημόσιο βίο Του, πήγε στην έρημο του Ιορδάνη προκειμένου να λάβει **το τυπικό βάπτισμα της μετανοίας από τον Πρόδρομο**. Στα μέρη εκείνα ο Προφήτης Ιωάννης **κήρυττε με αφάνταστη τόλμη και παρρησία τη μετάνοια**, ώστε να υποδεχτούν οι άνθρωποι καθαρμένοι τον ερχόμενο Σωτήρα. Συνέρρεαν κοντά του μεγάλα πλήθη για να ακούσουν τον διαπρύσιο και ελπιδοφόρο κήρυκα. Αυτός τους έβαζε στα νερά του Ιορδάνη, όπου εξομολογούνταν τις αμαρτίες τους. **Ήταν μια καθαρά συμβολική πράξη**. Όπως έτρεχε το γάργαρο νερό και καθάριζε τους σωματικούς ρύπους κατά τον ίδιο τρόπο η εξομολόγηση και μετάνοια καθάριζε την ψυχή του βαπτιζομένου. **Ο Κύριος προκειμένου να δείξει ως άνθρωπος σεβασμό στην ανθρώπινη παράδοση δέχτηκε να λάβει το τυπικό βάπτισμα του Ιωάννη, χωρίς ουσιαστικά να το έχει ανάγκη, διότι ήταν απόλυτα αναμάρτητος, «ό πάσης επέκεινα καθαρότητας»**. Αυτό θα τον διευκόλυνε στο μεγάλο δημόσιο απολυτρωτικό έργο που θα άρχιζε κατόπιν. Ο Ιωάννης θεωρούνταν μεγάλος προφήτης από το λαό. Η υπόδειξη του Ιησού από αυτόν ως **«Αμνοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.»** (Ιωάν.1:29) ήταν απαραίτητη. Η μαρτυρία του Ιωάννη για τον Χριστό στάθηκε καθοριστική, τα πλήθη πείσθηκαν και αναγνώρισαν στο πρόσωπο του Ιησού τον αναμενόμενο Μεσσία. Χάρη σε αυτή τη μεγάλη μαρτυρία σχηματίστηκε ο πρώτος πυρήνας των συνεργατών του Κυρίου. Εκτός από την μαρτυρία του Ιωάννη υπήρξε και ένα άλλο συγκλονιστικό και μοναδικό γεγονός. Τη στιγμή που ο Κύριος μπήκε στα νερά του Ιορδάνη άνοιξαν οι ουρανοί και παρουσιάστηκε αυτοπροσώπως ο Τριαδικός Θεός στα παραβρισκόμενα πλήθη. Ο Ένανθρωπήσας Λόγος βρίσκονταν στα ιορδάνεια νάματα, το Άγιο Πνεύμα κατέβαινε **«ὡσεὶ περιστερὰν»** (Ματθ.3:16) και από τον ανοιγμένο ουρανό ακούστηκε η φωνή του Πατέρα **«οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα»**.

Αυτό το συγκλονιστικό γεγονός της θεοφάνειας σημαίνει ότι το έργο της σωτηρίας του ανθρωπίνου γένους είναι συλλογική απόφαση του Τριαδικού Θεού. Η φανέρωσή Του κατά την στιγμή της Βαπτίσεως του Χριστού φανερώνει την επιβεβαίωση για την ξεχωριστή επιμέλεια του Θεού για

τη λύτρωση του κόσμου και την επίσημη χρίση του Χριστού ως Μεσσία και Λυτρωτή της ανθρωπότητας και ολοκλήρου της κτίσεως. Αποτέλεσμα αυτής της επιβεβαίωσης είναι η κατοπινή δυναμική πορεία του Κυρίου στον κόσμο της πτώσεως και της φθοράς και η πανηγυρική νίκη Του κατά των δυνάμεων του σκότους, η οποία θα ολοκληρωθεί με την λαμπροφόρο Ανάστασή Του!

Στην ευφρόσυνη εορτή ψάλλουμε σχετικά: **«Βαπτίζεται Χριστὸς μεθ’ ἡμῶν, ὁ πάσης ἐπέκεινα καθαρότητος, ἐνίησι τὸν ἁγιασμὸν τῷ ὕδατι, καὶ ψυχῶν τοῦτο καθάρσιον γίνεται, ἐπίγειον τὸ φαινόμενον, καὶ ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς τὸ νοούμενον...».**

Το γεγονός της Βαπτίσεως του Κυρίου αποτελεί φωτεινό ορόσημο στην επί γης πορεία και δράση του Σωτήρα μας, διότι **«ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς»** (Ματθ.4:16).

Η είσοδος του Χριστού στον κόσμο διέλυσε τα πνευματικά σκοτάδια του πτωτικού παρελθόντος, διότι είναι ο ίδιος το **«τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»** (Ιωάν.1:9).

Κατά τα Θεοφάνεια **«ἐθεασάμεθα τὸν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.»** (Ιωάν.1:14). Γι’ αυτό οι πιστοὶ ονόμασαν τη μεγάλη αυτή εορτή τα Φῶτα και μάλιστα η αρχαία Εκκλησία πραγματοποιούσε την ημέρα αυτή τις βαπτίσεις των κατηχουμένων, τις οποίες ονόμαζε φωτισμούς! Ο ιερός υμνογράφος της μεγάλης εορτής μας προτρέπει: **«Δεῦτε λάβετε πάντες, Πνεῦμα σοφίας, Πνεῦμα συνέσεως, Πνεῦμα φόβου Θεοῦ, τοῦ ἐπιφανέντος Χριστοῦ.»** (τροπ. Μ. Αγιασμού).

Μια ἄλλη σημαντικὴ παράμετρος της εορτῆς των Θεοφανίων είναι ο καθαγιασμός της φύσεως. Η κάθοδος του Χριστού στα ιορδάνεια ρεῖθρα σημαίνει τον καθαγιασμό του υγρού στοιχείου, που είναι η βάση της ζωής σε ολόκληρη τη δημιουργία και κατ’ ἐπέκταση ο καθαγιασμός ολόκληρης της κτίσεως, η οποία εξαιτίας της ανθρώπινης αμαρτίας **«συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν»** (Ρωμ.8:22). Η καταπληκτικὴ ασματικὴ ακολουθία της εορτῆς είναι γεμάτη ἀπὸ ὕμνους, ἀναγνώσματα και ευχές, που ἀναφέρονται στον εξαγιασμό της φύσεως με προεξάρχουσες τις ευχές του Μεγάλου Αγιασμού.

Ο ίδιος ο Μεγάλος Αγιασμός, που μεταλαμβάνουμε την ημέρα αυτή, είναι η ἀπελευθέρωση της υλικῆς δημιουργίας ἀπὸ τη φθορά της πτώσεως και η μετουσίωσή της στην προπρωτικὴ κατάστασή της.

Ο προφήτης Ησαΐας προείδε αυτή την θαυμαστή μεταμόρφωση του υλικού κόσμου ως εξής: **«Τά γάρ ὄροι καί οἱ βουνοί ἐξαλοῦνται, προσδεχόμενοι ὑμᾶς ἐν χαρᾷ, καί πάντα τά ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐπικροτήσῃ τοῖς κλάδοις. Καί ἀντί τῆς στοιβῆς ἀναβήσεται κυπάρισσος, καί ἀντί τῆς κονύζης ἀναβήσεται μυρσίνη. Καί ἔσται Κυρίῳ εἰς ὄνομα, καί εἰς σημεῖον αἰώνιον, καί οὐκ ἐκλείψει»** (Ησ.55:12). Οι λαμπρές τελετές του καθαγιασμού των υδάτων, με τη ρίψη του Τιμίου Σταυρού σε αυτά, την αγία αυτή ημέρα, **σημαίνουν τον αέναο εξαγιασμό της δημιουργίας, χάρη στην καθαρική δύναμη του Χριστού, η οποία πηγάζει από τα ιορδάνεια ρεῖθρα.** Η Ορθόδοξη ναυτική χώρα μας, η οποία ζει και μεγαλουργεί χάρη στο απλόχερο υγρό στοιχείο που την περιβάλλει, εορτάζει με ιδιαίτερη λαμπρότητα αυτή την εορτή και συμμετέχουν οι πιστοί πάνδημα στις λαμπρές τελετές του καθαγιασμού των υδάτων.

Η μεγάλη εορτή των Θεοφανίων αποτελεί την απαρχή του επί γης απολυτρωτικού έργου του Κυρίου. **«Ἄδάμ τόν φθαρέντα ἀναπλάττει ρεῖθροις Ἰορδάνου καί δρακόντων κεφαλᾶς ἐμφωλευόντων διαθλάττει ὁ Βασιλεῦς τῶν αἰώνων Κύριος».** Αυτό μας κάνει να σκιρτούμε από χαρά και να γεμίζουμε τις πληγωμένες καρδιές μας από ανείπωτη ελπίδα για τη λύτρωσή μας από τα πικρά δεσμά της αμαρτίας και του θανάτου. Το τυπικό βάπτισμα του Κυρίου στον Ιορδάνη αποτελεί για μας **παράδειγμα για το ουσιαστικό μας βάπτισμα,** το οποίο είναι **«λουτρόν παλλιγενεσίας»** και θάνατος του παλαιού πτωτικού εαυτού μας και αναγέννηση της νέας εν Χριστώ υπάρξεώς μας.

Δια του αγίου Βαπτίσματος **«ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἀμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἀμαρτίᾳ»** (Ρωμ.6:6).

Στην καταπληκτική ακολουθία του Μεγάλου Αγιασμού διαβάζουμε: **«Σήμερον τὰ τῶν ἀνθρώπων πταίσματα τοῖς ὕδασι τοῦ Ἰορδάνου ἀπαλείφονται. Σήμερον ὁ Παράδεισος ἠνέωκται τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὁ τῆς Δικαιοσύνης Ἥλιος καταυγάζει ἡμῖν. Σήμερον τοῦ παλαιοῦ θρήνου ἀπηλλάγημεν καὶ ὡς νέος Ἰσραὴλ διεσώθημεν. Σήμερον τοῦ σκότους ἐλυτρώθημεν, καὶ τῷ φωτὶ τῆς θεογνωσίας καταυγαζόμεθα. Σήμερον ἡ ἀχλὺς τοῦ κόσμου καθαίρεται τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν... Σήμερον ὁ Δεσπότης**

πρὸς τὸ βάπτισμα ἐπείγεται, ἵνα ἀναβιβάσῃ πρὸς ὕψος τὸ ἀνθρώπι-νον»
(Ευχὴ Μ. Ἀγιασμοῦ).

Ο Θεός της πίστεώς μας δεν είναι ένα αφηρημένο λογικό και θεωρητικό σχήμα, γέννημα ανθρώπινης φαντασίας, αλλά **ο ζωντανός Τριαδικός Θεός**, ο Οποῖος καταδέχτηκε να εισέλθει στον κόσμο και την ανθρώπινη ιστορία, για χάρη της δική μας απολυτρώσεως. Ὡς σημεῖο δε της ἀέναης παρουσίας Του και της φανέρωσής Του στον κόσμο, εἶναι το ανεπανάληπτο γεγονός των Θεοφανείων, το οποίο εορτάζουμε με κάθε λαμπρότητα αὐτὴ τη μεγάλη μέρα. Ἀς μείνουμε λοιπὸν φωτισμένοι και αγιασμένοι μέσα στη ζωή της Εκκλησίας.

Πηγή : <https://kimitheotokouilioup.gr/>